

עצם הלוז

לכבוד העורך,

הנני מורה לטבע ואני מלמדת את נושא השלד. ברצוני לשאול אתכם שאלה שלא יכולתי למצוא לה תשובה בספרים. במדרש בראשית רבה (כ"ח סימן ג') ישנו מדרש בנושא תחיית המתים – מלוז של שדרה.

"...אדריאנוס שחיק עצמות שאל את ר' יהושע בן חנניא, אמר לו: מהיכן הקדוש ברוך הוא מציין את האדם לעתיד לבוא? אמר לו: מלוז של שדרה. אמר לו: מנין אתה יודע? אמר לה: איתתה לידי ואנא מודע לך – טחנו ברחים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש, נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום."

אשמח אם תוכלו לכוון אותי במציאת התשובה. שאלתי: איזו היא החוליה בגוף האדם אליה חז"ל מתכוונים במילים "לוז של שדרה".

בברכה
רותי הראל

הערת העורך:

השאלה הועברה אל פרופ' שמואל קוטק ואל פרופ' אברהם שטיינברג, ותשובותיהם מובאות כאן לתועלת המעיינים.

אולם כדאי לציין גם לדבריו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שנאמרו אמנם בנושא אחר, כי ישנם מקומות בהם דברי חז"ל "אינם כ"כ כפשוטם" (הובא: לב אברהם, חלק ב', עמ' י"ז בהערת הגרש"ז"א לפרק ג' סעיף ב').

תשובת פרופ' קוטק:

רוב החוקרים חושבים שמדובר על עצם הזנב הנקרא בלועזית קוקסיס (Coccyx) – בקצה התחתון של עמוד השדרה. מעטים חושבים שמדובר על חוליית הצוואר הבולטת (Vertebra 7 Cervical) אך אין הוכחות ברורות מחז"ל שמאמתות גרסאות אלו.

כדאי אולי לציין כי בגמרא מסופר על העיר לוז [העיר המוזכרת בספר שופטים – לא לוז = בית אל המוזכרת בספר בראשית] שתושביה לא היו מתים מעולם כל עוד שהו בעירם, ואם אנשים רצו למות הם היו צריכים לצאת מהעיר ורק אז מלאך המות היה שולט בהם. יש כאן הקבלה של שני מקורות בנושא אלמוות (Immortality) בהם מוזכרת המילה לוז, אם כי שני המקורות הללו לא עוסקים בנושא זהה אלא דומה אסוציאטיבית.

תשובת פרופ' שטיינברג :

עצם הלז מוזכר במספר מדרשים ונהוג לזהות אותה עם עצם העוקץ קוקסיס (Coccyx). אבל האזכורים לא מתאימים לזיהוי הזה, ולכן מבחינה מדעית לא ידועה הכוונה המדויקת.

מקור : אסיא נו, עמ' 125-126 (1995)

לכבוד העורך,

קראתי בענין את שאלתה של המורה לטבע ממגדל עוד בגליון הקיץ האחרון של אסיא ואת תשובתו של פרופ' קוטק.

הייתי רוצה להציע זיהוי אחר ל"לז השדרה".

כנראה שהכוונה היא ל- dens of axis שהוא גוף גרמי עגלגל בצורה של אגוז = לז, בליטת עצם זו שייכת לחוליה השניה (axis) אולם בולטת ומזדקרת כלפי מעלה וכולטת מעלה מעבר לחוליה הראשונה (atlas). זוהי עצם קומפקטית וקשה מאד שהתיאור בב"ר תואם לה מאד. פירוש זה מתאים לפירוש הנפוץ ל"לז השדרה" שהוא כינוי לחוליה העליונה שבעמוד השדרה שממנה תתחיל תחיית המתים עפ"י הנאמר בב"ר (מילון אבן שושן ע"ע לז).

בברכה,

ד"ר מיכאל טל

לז ז' (ארמית: לזא; ערבית: לז) 1, עץ השקד: מקל לבנה לח
 ולז וערמוך (בראשית ל לז). 2 (לרעה אחרת) שיח יער גדול הנקרא
 בקמינו אלסר. - (לז, לזים, לזי) [לזי]
 - לח השדרה * 1, כנוי לחליה העליונה שבמעמד השדרה.
 שלסי אמות הקדמונים תתחיל ממנה תחית המתים: מהיכן
 הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבוא... מלז של
 שדרה (בראשית רבה כח). [מכאן בהשאלה:] 2, יסוד, תמצית, כח נצחי
 ועקרי: את העקר, את הנרעין, את הלז שבתיים (כ"ציון, סד).
 ואותו ה'שאר' מן הנזע הוא הלז שבשדרת הדורות
 (ביאליק, הספר העברי). ארץ ישראל היא הלז שבשדרתנו, כבת
 עינינו, נקדת חיותנו (ברש, ג 79). לז שירתו שבנולה היו לבטי
 תחיה (קריב, עיונים 142).

מתוך: המילון החדש, מאת אברהם אבן שושן כרך ג' עמ' 1148
 (הוצאת קרית ספר, ירושלים, 1976).

מקור : אסיא נז-נח, עמ' 213 (1996)